

4. AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG ELNÖKE ÉS ELNÖKHELYETTESE

17. § [Az elnök]

(1) Az elnök

- a) összehangolja az Alkotmánybíróság tevékenységét, közreműködik az egységes joggyakorlat biztosításában,
- b) összehívja és vezeti az Alkotmánybíróság teljes ülését,
- c) meghatározza a teljes ülés üléskezési rendjét, napirendjét,
- d) meghatározza az Alkotmánybíróság által elbírálendő ügyek napirendre tűzésének ütemezését, ideértve az ügyek tárgyalási határnapjának kitűzését,
- e) kijelöli az előadó alkotmánybírókat,
- f) javaslatot tesz a tanácsok összetételére, a tanácsvezető alkotmánybírókra, ideiglenes tanács alakítására,
- g) képviseli az Alkotmánybíróságot az Országgyűlés és más szervek, valamint a nyilvánosság előtt,
- h) irányítja az Alkotmánybíróság Hivatalát,
- i) javaslatot tesz a teljes ülésnek a főtitkár személyére, kinevezi és felmenti a gazdasági vezetőket,
- j) gyakorolja a munkáltatói jogokat az Alkotmánybíróság hivatalának köztisztviselői és munkavállalói felett,
- k) az Alkotmánybíróság tagja mentelmi jogának megsértése esetén megteszi a szükséges intézkedést,
- l) ellátja azokat a feladatokat, amelyeket az Alkotmánybíróság ügyrendje számára előír.

- (2) Az elnök az Alkotmánybíróság mint központi költségvetési fejezet tekintetében a fejezetet irányító szerv vezetője.

Ügyrend

16. § (1) Az elnök az Abtv. 17. §-ában meghatározott feladatokon túl – a 17. § (1) bekezdés l) pontjában kapott felhatalmazás alapján – ellátja a jelen ügyrendben meghatározott feladatait.
- (2) Az elnök az Alkotmánybíróság képviselétével összefüggő feladatkörében [Abtv. 17. § (1) bekezdés g) pont] különösen
- a) gondoskodik az Alkotmánybíróság tekintélyének megóvásáról,
 - b) személyesen vagy az általa erre felhatalmazott személyen ke-

- resztül képviseli az Alkotmánybíróságot az Országgyűléssel, a Kúriával, az alapvető jogok biztosával, más állami szervekkel, illetve társadalmi és egyéb szervezetekkel való kapcsolatban, illetve a nemzetközi kapcsolatokban,
- c)* személyesen vagy az általa erre felhatalmazott személyen keresztül képviseli az Alkotmánybíróságot a nyilvánosság előtt.
- (3) Az Alkotmánybíróság működésére, illetve feladat- és hatáskörére vonatkozó témában minden nyilvános – különösen szakmai, tudományos és társadalmi eseményen vagy rendezvényen történő – szereplést, továbbá ilyen témájú publikálást az alkotmánybíró az elnöknek előzetesen bejelenti. Az alkotmánybíró az elnöknek bejelenti továbbá az Alkotmánybíróság munkatársának az Alkotmánybíróság működésére, valamint feladat- és hatáskörére vonatkozó témában történő, nagy nyilvánosság előtti szereplését, továbbá az ilyen témájú jelentősebb publikálását.
- (4) Az elnök az Alkotmánybíróság tevékenységének összehangolásával, üléseivel és működésével összefüggő feladatkörében [Abtv. 17. § (1) bekezdés *a)*–*c)* és *e)*–*f)* pont] különösen
- a)* összehívja, megnyitja és vezeti, majd berekeszti az üléseket; megállapítja a szavazás eredményét, valamint ügyel az ülések rendjére,
- b)* tanácskozási joggal részt vehet bármelyik bizottság ülésén,
- c)* a főtitkár és a tanácsvezető közreműködésével összehangolja a tanácsok működését,
- d)* munkaértekezletet hívhat össze,
- e)* javaslatvételi jogot gyakorol a tanácsok és bizottságok összetételének és vezetőinek, valamint feladatkörének meghatározására és módosítására,
- f)* az Alkotmánybírósághoz érkezett indítványok intézésére kijelöli az előadó alkotmánybíró (szignálás),
- g)* az előadó alkotmánybíró kijelölését az előadó alkotmánybíró tartós akadályoztatása, az egyenletes ügyteher biztosítása vagy ügyhátralék feldolgozása, elfogultság, illetve kizárás miatt, továbbá az előadó alkotmánybíró kérelmére megváltoztathatja (átszignálás),
- h)* az ügy szignálásakor, illetve az eljárás során bármikor dönthet arról, hogy a tanács elé tartozó ügyet a teljes ülés elé terjeszti,
- i)* a főtitkár javaslatára kiadja az ügyviteli szabályzatot, illetve a főtitkár, vagy a gazdasági vezető javaslatára kiadja az Alkotmánybíróság testületi működését és eljárását nem érintő, további intézményműködtetési és munkáltatói jogkörrel összefüggő szabályzatokat.
- (5) Az elnök az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó ügyek ésszerű időn belüli elintézésével összefüggő feladatkörében [Abtv. 17. § (1) bekezdés *d)* pont]

- a) az ügy szignálásakor, illetve az ügy tárgyalásáig meghatározhatja az ügy tárgyalási határnapját, továbbá elrendelheti az ügy soron kívüli vagy gyorsított eljárásban történő intézését,
 - b) meghosszabbíthatja a tervezet elkészítésének határidejét,
 - c) meghatározhatja a megtárgyalt tervezet ismételt napirendre tűzésének időpontját vagy határidejét,
 - d) a főtítkárr és a tanácsvezető alkotmánybírók közreműködésével nyomon követi a határidők megtartását.
- (6) Az elnök az Abtv. 23. §-a szerinti előzetes normakontroll, és a 25. §-a szerinti bírói kezdeményezés elbírálására az előadó alkotmánybíró soron kívül jelöli ki.

Tartalom

1. Szövegtörténet	175
2. Az elnök jogállása	177
3. Az elnöki feladatkörök	178
3.1. Az elnök külső feladatai: a képviseleti feladatok	178
3.2. Az elnök belső, általános feladatai: összehangoló feladatok és az egységes joggyakorlat biztosítása	179
3.3. Az elnök belső, az Alkotmánybíróság egyes szerveivel kapcsolatos feladatai	180
3.3.1. A teljes ülés működésével és eljárásával kapcsolatos feladatkörök	180
3.3.2. A tanácsok és bizottságok működésével és eljárásával kapcsolatos feladatok	182
3.3.3. Az egyesbírók személyével kapcsolatos feladatok	182
3.3.4. Az alkotmánybírókkal kapcsolatos feladatok	183
3.3.4.1. Az előadó alkotmánybíró kijelölése (szignálás)	183
3.3.4.2. Mentelmi jogi feladatok	185
3.3.4.3. Összeférhetetlenséggel, kizárással és felmentéssel kapcsolatos feladatok	185
3.3.5. A főtítkárral kapcsolatos jogkörök	185
3.3.6. A munkatársakkal kapcsolatos feladatok	186
3.4. Az ügyek észszerű időn belüli befejezésével kapcsolatos jogkörök	187
3.5. Szabályozási feladatok	187
3.6. Egyéb feladatok	188
4. Az elnök és a költségvetés	188

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. eredeti szövege szerint – *de iure* – az Alkotmánybíróság tizenöt tagból, köztük az elnökből és helyettes elnökből – álló testület. Az eredeti szabályozás alapján az elnököt és a helyettes elnököt az Alkotmánybíróság a tagjai közül három évre

választotta, és a régi Abtv. az újraválasztást is lehetővé tette. Az újraválasztás azonban nem érintette az Alkotmánybíróság tagjának megbízási idejét.

Az Alkotmánybíróság – *de facto* – öt alkotmánybíróval kezdte meg működését. A régi Abtv. záró rendelkezései között szabályozta, hogy az Alkotmánybíróság megalakításakor az Országgyűlés átmenetileg az Alkotmánybíróságnak csak öt tagját választja meg, a megválasztott tagok pedig maguk közül választják meg az Alkotmánybíróság helyettes elnökét. Az Alkotmánybíróság elnökének hatáskörét az elnök megválasztásáig a helyettes elnök látta el, akinek – a törvény alapján – szavazata döntött szavazategyenlőség esetén.¹ A régi Abtv. szerint az Alkotmánybíróság további öt tagját a legközelebbi országgyűlési választásokat követően az Országgyűlés az alakuló ülése utáni két hónapon belül választja meg. Az Alkotmánybíróság megválasztott tíz tagja maguk közül választotta meg az Alkotmánybíróság elnökét. A szavazás kétfordulós és titkos volt. A második fordulóra akkor került sor, ha az elsőben valamely jelölt nem kapott legalább hat szavazatot. Ez esetben a három legtöbb szavazatot kapott alkotmánybíró között új választási forduló volt. Ismételt eredménytelenség esetén az új fordulóban már csak a két legtöbb szavazatot kapott bíróra lehetett szavazni. A két alkotmánybíró közül a több szavazatot kapó alkotmánybíró kapta az elnöki tisztséget. Szavazategyenlőség esetén pedig az, akinek az alkotmánybíróági tagsága hosszabb ideje állt fenn, ha pedig tagságuk egyenlő ideje állt fenn, akkor az, aki életkorban idősebb volt. Az Alkotmánybíróság első elnöke a korábbi helyettes elnök, Sólyom László volt.²

Az elnöki státusz *primus inter pares* jellege a kezdetektől érvényesült, az Abtv. ugyanis az elnök számára az Alkotmánybíróság többi tagjához képest többletjogosultságokat és többletfeladatokat írt elő. A régi Abtv. az elnöki feladatok felsorolásánál jóval szűkszavúbb volt az Abtv.-nél. A régi Abtv. 17. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság elnöke összehangolja az Alkotmánybíróság tevékenységét, összehívja és vezeti az Alkotmánybíróság teljes ülését, képviseli az Alkotmánybíróságot az Országgyűlés és más szervek előtt, ellátja azokat a feladatokat, amelyeket törvény, illetőleg az Alkotmánybíróság ügyrendje számára előír.

Az elnöki jogkör korábban magába foglalta azt is, hogy a nem jogosult által előterjesztett indítványt megküldje az indítványozásra jogosult szervnek, a nyilvánvalóan alaptalan indítványt pedig elutasítsa [rég. Abtv. 23. § (1) bekezdés]. Ez utóbbi hatáskört az új Abtv. az egyesbírókra telepíti.

Az Abtv. javaslat indokolása szerint a hatékonyságnövelési szándéokra és különösen az új hatáskörökből fakadó alapvető változásokra tekintettel a jogalkotó úgy döntött, hogy a korábban hatályos megoldásnál erősebb elnöki jogosítványokat iktat be. Az Abtv. ezek alapján a korábbi feladatmegjelöléseken túl tartalmazza, hogy az elnök közreműködik az egységes joggyakorlat biztosításában, a teljes üléssel kapcsolatban további feladatokat rögzít (az ülésezési rend és a napirend meghatározása), kijelöli az

¹ Az Alkotmánybíróság elnöke, Sólyom László azonban nem élt ezzel a törvény adta lehetőséggel.

² Az Alkotmánybíróság elnökei: Sólyom László (1990 júliusa és 1998 novembere között), Németh János (1998. november – 2003. augusztus), Holló András (2003 augusztusától 2005 novemberéig), Bihari Mihály (2005 novembere és 2008 júliusa között), Paczolay Péter (2008. július 4-től 2015. február 24-ig), Lenkovic Barnabás (2015. február 25-től 2016. április 21-ig), Sulyok Tamás (2016. november 22. óta). Az elnöki mandátum átadására nem volt sem jogszabály, sem kialakult, egységes hagyomány. Ld. Alkotmánybírói talárban (interjú Bihari Mihállyal). In: SEREG (2010) i. m. 171.

előadó alkotmánybíró, javaslatot tesz a tanácsok összetételére és a tanácsvezetők személyére. Fentiekén túl képviseli az Alkotmánybíróasztalt más szervek, valamint a nyilvánosság előtt, irányítja az Alkotmánybíróasztal Hivatalát, javaslatot tesz a teljes ülésnek a főtítkárszervejére, gyakorolja a munkáltatói jogokat az Alkotmánybíróasztal hivatalának köztisztviselői és munkavállalói felett, valamint az Alkotmánybíróasztal tagjai mentelmi jogának megsértése esetén megteszi a szükséges intézkedést. Az Abtv. utaló szabálya alapján pedig ellátja azokat a feladatokat, amelyeket az Alkotmánybíróasztal ügyrendje számára előír.

2. Az elnök jogállása

Az Alkotmánybíróasztalt az Alkotmánybíróasztal elnöke (a továbbiakban: az elnök) vezeti és képviseli. Az Alkotmánybíróasztal elnökét az Alaptörvény 24. cikk (8) bekezdése alapján az **Országgyűlés választja**, az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával, az Alkotmánybíróasztal tagjai közül.³ Mivel az elnök is az Alkotmánybíróasztal tagjai közül kerül ki, rá is vonatkozik, hogy független, és csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve (vö. Abtv. 5. §).

Az elnök megbízása az alkotmánybírói hivatali ideje lejártáig tart.⁴ Az Alkotmánybíróasztal elnöke a többi alkotmánybíróval azonos rangú,⁵ ám a tisztség *primus inter pares* jellegéből adódóan az Alkotmánybíróasztal tagjaitól eltérő, további jogosítványokkal (pl. szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt)⁶ és kötelezettségekkel is rendelkezik. Az Alkotmánybíróasztal elnöke az államélet meghatározó szereplője⁷, egyike a legfőbb közbizalmi méltóságoknak.⁸

³ Az Alkotmánybíróasztali elnökök megválasztásának két módja rajzolódik ki a jogösszehasonlítási vizsgálat alapján. Egyes országokban a bírók maguk közül választanak elnököt (pl. Olaszország, Portugália), más országokban a parlament választja (pl. Németország, Svájc, Kanada). Ld. LEGÉNY i. m. 233–234.

⁴ Az európai országok alkotmánybíróasztalai esetén az elnök megbízásai ideje – hasonlóan a korábbi, régi Abtv. hatálya alatti szabályozáshoz – három évtől (Spanyolország, az Alkotmánybíróasztalról szóló 2/1979. Organikus Törvény 9. cikk (3) bekezdés alapján, www.boe.es/eli/es/lo/1979/10/03/2/con) négy és fél éves mandátumon át (Portugália, lásd a Portugál Alkotmánybíróasztal honlapját: <http://www.tribunalconstitucional.pt/tc/en/justices-status.html>), általában kilenc évig is terjedhet (pl. Franciaország). A magyar szabályozás alapján – amennyiben az Országgyűlés az alkotmánybíróvá választásról és egyben az elnök megválasztásáról egyszerre dönt, akár tizenkét éves mandátum (három választási ciklust kitevő időszak) is elképzelhető. Ez Európában messze az átlag fölöttinek számít.

⁵ Ettől eltérő a szabályozás Ausztriában, ahol az elnök főszabályként nem vesz részt a döntéshozatalban Osztrák Szövetségi Alkotmánybíróasztali Törvény, 31. cikk. Ld. LEGÉNY i. m. 234.

⁶ Az elnöki szavazat dönt többek között az olasz Alkotmánybíróasztalnál, illetve a francia Alkotmánytanácsnál is. LEGÉNY i. m. 234.

⁷ TILK (2008) i. m. 43.

⁸ Az egyik legfőbb közbizalmi méltóságról lévén szó, párhuzamot vonhatunk a köztársasági elnök személyével is: a köztársasági elnök a nemzet egységét fejezi ki, és örökös az államszervezet demokratikus működése felett [Alaptörvény 9. cikk (1)]. Fogalmazhatunk úgy is, hogy az Alkotmánybíróasztal elnökének pedig az Alaptörvény betűjének és szellemének érvényesülése, a jogállamiság és az alapjogok érvényesülése felett kell öröködnie. Az Alkotmánybíróasztal elnökének szimbolikus jelentőségével kapcsolatban egy interjú során arra a kérdésre válaszolva, hogy „Egy kissé a jogállamiság szimbóluma is lehet-e az elnök?” a korábbi elnök, Holló András így válaszolt: „Egy hitelesen működő, tekintélyes Alkotmánybíróasztal elnöke az több mint jogi méltóság.” HOLLÓ (2015) i. m. 194.

3. Az elnöki feladatkörök

Az elnöknek – az alkotmánybírói feladatkörön túl – **igazgatási, koordinációs-összehangoló, képviseleti, személyügyi, irányítási, szabályozási feladata is** van. Az Abtv. és az Ügyrend külön feladatokat állapít meg az elnöknek a teljes ülés, a tanácsok, a bizottságok és a munkatársak felé is. Az elnök tevékenysége nem érinti az alkotmánybírók függetlenségét.

Az elnöki feladatok egyik típusa extern, tehát az Alkotmánybíróság szervezetrendszerén kívülre irányul (képviseleti feladatok). Az elnöki feladatok további típusát az intern feladatok képezik, melyek az Alkotmánybíróság belső működésével kapcsolatosak. Ez utóbbiak egy része az egész szervezetrendszerre általánosan vonatkozik (összehangoló feladatok, jogegységesítő feladatok), másik részük a szervezetrendszeren belüli egyes szervekkel, illetve személyekkel kapcsolatosak.

3.1. Az elnök külső feladatai: a képviseleti feladatok

Az Abtv. 17. § (1) bekezdése alapján az elnök **képviseli** az Alkotmánybíróságot az Országgyűlés és más szervek, valamint a nyilvánosság előtt. Az Ügyrend a reprezentatív feladatok között nevesít olyan kötelezettségeket, melyekért az elnök személyesen felelős, más képviseleti kötelezettségeket pedig személyesen vagy az általa felhatalmazott személyen keresztül lát el.

Az elnök képviseleti feladatai körében gondoskodik az Alkotmánybíróság **tekintélyének megóvásáról**. Ezzel kapcsolatosan megemlítendő, hogy az elnök felé az Alkotmánybíróság tagjainak **bejelentési kötelezettsége** van bizonyos tevékenységek esetén. Az Alkotmánybíróság működésére, illetve feladat- és hatáskörére vonatkozó témában minden nyilvános – különösen szakmai, tudományos és társadalmi eseményen vagy rendezvényen történő – szereplést, továbbá ilyen témájú publikálást az alkotmánybírónak kötelessége az elnöknek előzetesen bejelenteni. Az alkotmánybíró az elnöknek bejelenteni továbbá az Alkotmánybíróság munkatársának az Alkotmánybíróság működésére, valamint feladat- és hatáskörére vonatkozó témában történő, nagy nyilvánosság előtti szereplését, továbbá az ilyen témájú jelentősebb publikálását [Ügyrend 16. § (2) bekezdés a) pont, Ügyrend 16. § (3) bekezdés].

Személyesen, vagy az általa felhatalmazott személyen keresztül képviseli az Alkotmánybíróságot az Országgyűléssel, a Kúriával, az alapvető jogok biztosával, más állami szervekkel, illetve társadalmi és egyéb szervezetekkel való kapcsolatban, illetve a **nemzetközi kapcsolatokban**. Az elnök nemzetközi kapcsolatai körében hazai és nemzetközi vonatkozású találkozókön képviseli az Alkotmánybíróságot, külföldi delegációkat fogad⁹ és külföldi hivatalos és munkalátogatásokat is tesz.

Személyesen vagy az általa erre felhatalmazott személyen keresztül képviseli az Alkotmánybíróságot a **nyilvánosság** előtt. A nyilvánosság előtti képviselet a sajtó előt-

⁹ Sulyok Tamás elnöksége idején bevezetett szokásként, 2017 óta az elnök évente fogadja a Magyarországra akkreditált nagyköveteket.

ti megnyilatkozásokat is takarja.¹⁰ Az elnököt a sajtóval kapcsolatos feladataiban az elnöki kabinet kommunikációs vezetői álláshelyet betöltő munkatárs segíti.

Az általános képviseleten túl az Alkotmánybíróság és az Alkotmánybíróság Hivatalának bíróságok és hatóságok előtti, valamint az egyéb partnerekkel szembeni **törvényes képviseletét** az elnök, akadályoztatása esetén, illetőleg az elnök írásbeli rendelkezése alapján a főtitkár, illetve az Alkotmánybíróság Hivatalában foglalkoztatott más köztisztviselő látja el. Az Alkotmánybíróság Hivatalának jogi képviseletére az elnök írásban meghatalmazhat jogi képviselet ellátására jogszabály alapján képesített személyt (ügyvédet, kamarai jogtanácsost, köztisztviselőt) is.¹¹

Az elnök **szereződéskötési képviseletet** is ellát az Alkotmánybíróság nevében: az Alkotmánybíróság Hivatalának nevében szerződéseket kötni általános hatállyal az elnök, saját feladatkörében a főtitkár és a gazdasági főigazgató jogosult. Kötelezettségvállalás esetén a szerződés megkötéséhez az elnök által kijelölt hivatali köztisztviselők valamelyikének ellenjegyzése szükséges.¹²

3.2. Az elnök belső, általános feladatai: összehangoló feladatok és az egységes joggyakorlat biztosítása

Az Alkotmánybíróság élén álló elnök általános, az egész testülettel kapcsolatos koordinatív feladata az Alkotmánybíróság tevékenységének összehangolása [Abtv. 17. § (1) bekezdés a) pont első fordulata]. A tevékenység összehangolása jelenti egyfelől szervezeti szempontból a szervezeti egységek tevékenységének összehangolását (például az elnök a főtitkár és a tanácsvezető közreműködésével összehangolja a tanácsok működését, erről részletesen ld. 3.3.2., 3.3.5. pontok), másrészt az Alkotmánybíróság ítélezési tevékenységének szempontjából jelenti azt is, hogy az elnök az egységes joggyakorlat biztosításában is feladattal bír.

Az elnök közreműködik az egységes joggyakorlat biztosításában [Abtv. 17. § (1) bekezdés a) pont második fordulata]. Az elnök az alkotmánybírósági gyakorlat egységességének biztosítására több eszközzel is rendelkezik. A gyakorlatban előfordult, hogy egy-egy dogmatikai kérdés, vagy eljárási kérdések megítélése az öttagú tanácsok ítélezési gyakorlatában nem volt egységes. Ezért 2018-tól az Alkotmánybíróság teljes ülése az SZMSZ módosításával¹³ az elnöki kabinet részévé tett egy, majd két fő

¹⁰ A sajtóval és a nyilvánossággal való kapcsolat az elnök szerepfelfogásától is függ. Az elnökök közül többen is aktívan nyilatkoztak a sajtónak (pl. Sólyom László, illetve a korábban az Alkotmánybíróság „szószólójaként” aposztrofált főtitkári poszt után elnöki megbízatást kapó Holló András, Paczolay Péter, Sulyok Tamás), volt, aki a „nyitott Alkotmánybíróság” jegyében sajtótájékoztatót is tartott (Bihari Mihály), volt, aki emlékkötetet vagy évkönyvet adott ki (Németh János, illetve Bihari Mihály), volt, aki rádióinterjúkat is szívesen adott (Lenkovics Barnabás) volt, aki a nyilvánosság terén nem csak hazai, hanem nemzetközi szinten is szerepelt (Paczolay Péter, Sulyok Tamás). Az Abtv. hatálya lépését követően a hivatalban lévő elnökkel készült interjúkat az Alkotmánybíróság honlapján a Közlemények illetve a Sajtómegjelenés menüpontnál közli az Alkotmánybíróság.

¹¹ Új SZMSZ 15.2. pont.

¹² Új SZMSZ 15.2. pont.

¹³ Az SZMSZ-t, az Alkotmánybíróság Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1003/2012. (III. 9.) AB Tü. határozatát módosító 1003/2017. (XII. 20.) AB Tü. határozat 1. pontja módosította, a módosítás 2018. január 1-jén lépett hatályba.

ún. jogegységi tanácsadót, akik az elnök munkáját kifejezetten a jogegység érdekében segítik. A 2020-as, új SZMSZ már nem tartalmazza külön kategóriaként a jogegységi tanácsadót, az elnöki kabinet jogász álláshelyét betöltők számára azonban feladatként írja elő, hogy a közzétett döntés-tervezeteket és feljegyzéseket az elnök részére abból a szempontból is kísérik figyelemmel és elemezzék, hogy azok illeszkednek-e az Alkotmánybíróság joggyakorlatába és az Alaptörvény rendelkezéseire, tehát e feladatot továbbra is ellátják a kabineti jogászok.

2018-ban az elnök felállította a jogegységi munkacsoportot, melynek tagjai az elnöki kabinet és az elnöki törzskar jogegységért felelős tagján kívül mindhárom öttagú tanácsba tartozó egy-egy alkotmánybíró törzskaránál dolgozó jogegységi munkatárs. A jogegységi csoport ellátja mind a folyamatban lévő ügyekben készülő tervezetek jogegységi szempontú vizsgálatát (operatív munka), mind a korábbi ügyekben a joggyakorlat feltérképezését, irányának vizsgálatát (retrospektív munka). Az elnök számára javaslatokat fogalmaznak meg, jogegységi észrevételt tesznek, előkészítik az elnök jogegységi tárgyú döntéseihez, feljegyzéseihez szükséges anyagokat, illetve az elnök felkérése alapján joggyakorlati kutatásokat végeznek. A munkacsoport az elnök közvetlen szakmai irányítása mellett működik.

Az elnök egyik eszköze az öttagú tanácsok széttartó gyakorlatának detektálása esetén az, ha az adott jogegységi problémát hordozó, folyamatban lévő – öttagú tanácsban tárgyalt – ügyben jogegységi feljegyzéssel felhívja az előadó bíró figyelmét a jogegységi problémára, vagy pedig a jogegységi feljegyzéssel együtt az ügyet a teljes ülés elé utalja. Így az adott anyagi jogi vagy eljárási kérdésről a teljes ülés dönt, elejét véve a széttartó joggyakorlatnak. A széttartó gyakorlat mellett egy újszerű kérdésnek a joggyakorlatban való megjelenése (novum), illetve egy, a korábbi joggyakorlattól való eltérő új irány is okot adhat a jogegység érdekében való közreműködésre. A jogegységi feljegyzésben foglaltakról a teljes ülés tagjai döntenek, az elnök ugyanis az Abtv. alapján „közreműködik” az egységes joggyakorlat biztosításában, a testület helyett tehát nem dönthet.

3.3. Az elnök belső, az Alkotmánybíróság egyes szerveivel kapcsolatos feladatai

3.3.1. A teljes ülés működésével és eljárásával kapcsolatos feladatkörök

Az elnöknek számos jogosítványa és kötelessége van a teljes üléssel kapcsolatban, amelyeket az Abtv. 17. § (1) bekezdés *b)-d)* pontjai tartalmaznak. A teljes ülést az elnök **hívja össze**. A teljes ülés összehívását és **napirendjének** meghatározását az elnök a főtítkárral közreműködésével végzi [Ügyrend 3. § (1) bekezdés]. Ennek keretében a következő ülésről szóló, napirendet tartalmazó teljes ülési meghívókat a belső elektronikus iktatórendszeren keresztül teszi közzé. A teljes ülést az elnök nyitja meg és **vezeti**, majd rekeszti be, az elnök terjeszti fel szavazásra a kérdést, **ő állapítja meg a szavazás eredményét**, valamint ügyel az **ülések rendjére**. Az elnök az ülés vezetése körében nem befolyásolhatja a döntéseket, ezért az alkotmánybírósági szokásjog szerint az ügyek megvitatásánál hagyományosan utoljára kap szót.¹⁴

¹⁴ SEREG (2010) i. m. 172.

Az elnök a teljes ülés ülésezési rendjét is meghatározza, az ítélkezési időszak elején. Az Alkotmánybíróság által elbírálendő ügyek napirendre tűzésének ütemezését meghatározza, ideértve az ügyek tárgyalási határnapjának kitűzését is.

Saját hatáskörben vagy hét alkotmánybíró kezdeményezése alapján kivételes indokból vagy sürgősség esetén a napirend meghatározásával egyidejűleg **rendkívüli ülést** hívhat össze [Ügyrend 3. § (2) bekezdés].

Az ügy szignálásakor, illetve az eljárás során bármikor dönthet arról, hogy a tanács elé tartozó ügyet a **teljes ülés elé terjeszti** [vö. Abtv. 49. § (6) bekezdés *b*) pont]. A gyakorlatban az elnök többek között akkor él ezzel a jogával, amikor az ügy társadalmi jelentősége megkívánja, hogy a teljes ülés hozzon döntést, vagy amikor alapjogi dogmatika kérdésében vagy eljárási kérdésben a jogegység megőrzése indokolja, illetve olyan esetben is, ha a teljes ülés által tárgyalta másik ügyhöz szorosan kapcsolódik az egyik öttagú tanács által tárgyalta ügy, és a két ügy együttes tárgyalása észszerű, [vö. Abtv. 50. § (2) bekezdés *d*) pont], illetve ha maga az előadó alkotmánybíró kezdeményezi. Arra is volt példa, hogy az egyik öttagú tanács tagjainak többsége elfogultságot jelentett be, így a teljes ülés általi tárgyalás volt csak kivitelezhető.

Az elnöknek van olyan jogosítványa is, amely alapján az Alkotmánybíróság tagjain és a főtitkáron kívül más személyeket is feljogosíthat arra, hogy részt vegyenek a teljes ülésen. Az Ügyrend ugyanis lehetővé teszi, hogy a teljes ülésen részt vehessenek az elnök által esetenként **meghívott személyek**. Az elnök fentiekén túl a saját kezdeményezésére vagy az ügy előadó alkotmánybírója javaslatára elrendelheti az indítványozó, az ellenérdekű fél, ezek képviselője, illetve a kérelem elbírálásához szükséges harmadik személy vagy szerv (szervezet) **nyilatkozatának beszerzését** vagy **személyes meghallgatását** [vö. Abtv. 57. § (2) bekezdés]. Amennyiben a teljes ülés nyilvános, az ülést az elnök nyitja meg, vezeti, és rekeszti be. Az elnök meghatározza az ülésen teljesítendő cselekmények sorrendjét, valamint gondoskodik a nyilvános ülés rendjének fenntartásáról [Ügyrend 38. § (6) bekezdés].

Amennyiben az összehívott testületi ülés nem határozatképes, az elnök megkísérli a határozatképesség helyreállítását, ennek eredménytelensége esetén a **döntést elhalsztja** [Ügyrend 12. § (5) bekezdés].

Amennyiben a teljes ülési döntéshozatalban egy alkotmánybíró részt vesz, de a határozatot aláírni akadályoztatása miatt nem tudja, akkor a határozatot az elnök írja alá [Ügyrend 60. § (2) bekezdés]. A koronavírus-megbetegedés okozta járvány idején 2020-ban az Alkotmánybíróság a testületi üléseit videokonferencia formájában tartotta.¹⁵ Ebben az időszakban az alkotmánybírók az aláírásban akadályozottak voltak, így a teljes ülésen részt vevő és szavazó minden alkotmánybíró helyett az elnök írta alá a döntéseket.

¹⁵ A videokonferencián keresztül tartott ülésezésről lásd az Alkotmánybíróság hivatalos közleményeit: A veszélyhelyzet az Alkotmánybíróság működését és felelősségét is érinti. Elérhető: www.alkotmanybirosag.hu/kozlemeny/a-veszelyhelyzet-az-alkotmanybirosag-mukodeset-es-felelosseget-is-erinti, illetve: A 2020/2021-es törvénykezési időszakot is online ülésezéssel kezdi meg az Alkotmánybíróság. Elérhető: www.alkotmanybirosag.hu/kozlemeny/a-2020-2021-es-torvenykezesi-idoszakot-is-online-ulesezessel-kezdi-meg-az-alkotmanybirosag

A teljes ülés berekesztését követően a főtitkár négy munkanapon belül belső iratként **emlékeztetőt** készít, melyet az elnök **hagy jóvá**, majd az elnök és a főtitkár közösen írják alá [Ügyrend 4. § (3) bekezdés].

Az Alkotmánybíróság elnökének szerep jut a határozat nyilvános ülésen történő **szóbeli kihirdetése** esetére is. A szóbeli kihirdetés időpontját az ülés elnöke tűzi ki. Az írásba foglalt határozatot az elnök hirdeti ki [Ügyrend 61. § (3) bekezdés].

3.3.2. *A tanácsok és bizottságok működésével és eljárásával kapcsolatos feladatok*

Az Abtv. és az Abtv. felhatalmazása alapján az Ügyrend az elnök számára különböző feladatokat ír elő a tanácsokkal és a bizottságokkal kapcsolatban is [Abtv. 17. § (1) bekezdés.f) pont].

Az Alkotmánybíróság döntéshozatali szervei a teljes ülés, a tanácsok és az egyesbírók [vö. Abtv. 47. § (1)]. Az állandó ötagú tanácsokkal kapcsolatban az elnököt mindezek előtt **javaslattételi jog** illeti meg a **tanácsok** összetételére, tehát a tanács tagjainak személyére, a **tanácsvezető** alkotmánybírók személyére [vö. Abtv. 49. § (1) bekezdés], valamint javaslatot tehet **ideiglenes tanács** alakítására is [vö. Abtv. 49. § (3) bekezdés].¹⁶ Az Alkotmánybíróság tanácsainak összetételét – az elnök javaslatát követően – a teljes ülés határozza meg, három év időtartamra. A tanácsvezető alkotmánybíró a teljes ülés az elnök javaslatára a tanács tagjai közül egy évre választja meg [vö. Abtv. 49. § (1) bekezdés]. Az egyéves időtartam leteltét megelőzően az elnök javaslatára a teljes ülés új tanácsvezetőt választ [Ügyrend 6. § (1) bekezdés].

Az elnök a főtitkár és a tanácsvezető közreműködésével összehangolja a tanácsok működését.

A **bizottságok** a teljes ülés és az elnök véleményező, javaslattevő, valamint – a teljes ülés, illetve az elnök felhatalmazásával – döntés-előkészítő, vagy ellenőrző szervei. A bizottság a működési területét érintő bármely kérdést megtárgyalhat, illetve az elnök felkérheti a bizottságokat arra, hogy a felkérésben megjelölt tárgyban vizsgálatot folytasson, ajánlást és véleményt készítsen. A bizottság legalább három tagból áll, elnökeit és **tagjait az elnök javaslatára** a teljes ülés az alkotmánybírók közül állandó bizottság esetén három évre, ideiglenes bizottság esetén a kijelölésben meghatározott időtartamra jelöli ki [Ügyrend 23. §]

Az elnök a tanácsok és bizottságok feladatkörének meghatározása és módosítására is javaslattételi joggal rendelkezik, illetve **tanácskozási joggal** részt vehet bármelyik bizottság ülésén.

3.3.3. *Az egyesbírók személyével kapcsolatos feladatok*

Az Ügyrend alapján az egyesbírókat [vö. Abtv. 55. § (5) bekezdés] – három hónapos időtartamra – korábban az elnök jelölte ki elnöki utasításban [Ügyrend 11. §]. Az Ügyrend korlátozta az újbóli kijelölést: az egyesbíróként kijelölt alkotmánybíró ismételt kijelölését kérhette, azonban amennyiben nem kérte, akkor az elnök csak tizennyolc

¹⁶ Ideiglenes tanács létrehozásáról az elnök javaslata alapján a teljes ülés határoz.

hónap elteltével jelölhette ismét egyesbírónak. 2021 januárjától az Ügyrend 11. §-át módosította az Alkotmánybíróság,¹⁷ az egyesbírókat már nem az elnök jelöli ki, hanem a teljes ülés választja, számuk pedig két főről öt főre nőtt.

A régi Abtv. a nyilvánvalóan alaptalan¹⁸ indítványok főtítkári szakot követő bírói visszautasítását az elnök feladatkörébe sorolta. A nyilvánvalóan alaptalan indítványok esetén korábban érdemi döntés, elutasítás született, amely a beadványozóra nézve minden esetben elutasítással zárult, az elnöki végzés ellen pedig nem volt helye jogorvoslatnak. A szakirodalom részéről megfogalmazódott a kritika, hogy itt egy alkotmányossági kérdést érintő, megtámadhatatlan egyszemélyi döntésről van szó.¹⁹ Az Alkotmánybíróság testülete a 268/B/2000. AB határozatban az elnöki elutasítást lehetővé tevő szabály alkotmányosságát vizsgálta, ám nem tekintette alkotmányellenesnek azt.²⁰ Az Abtv. azonban erre a hatáskörre intézményesítette az egyesbírói tisztséget, a nyilvánvalóan alaptalan indítványok elbírálásának átcsoportosításával erősebb jogosítványoknak (egységes joggyakorlat biztosítása, további feladatok a teljes üléssel kapcsolatban, előadó alkotmánybíró kijelölése, tanácsokkal kapcsolatos feladatok) adva át a teret.

3.3.4. Az alkotmánybírókkal kapcsolatos feladatok

Az Alkotmánybíróság tagja független, csak az Alaptörvénynek és a törvényeknek van alárendelve [vö. Abtv. 5. § (1) bekezdés]. Az alkotmánybírók autonómak, a jogszabályoknak és a szakmai követelményeknek megfelelően önállóan vezetik a szervezeti egységeiket és egymással egyenrangúak. Az elnöknek azonban vannak egyes, az Abtv.-ben, illetve annak felhatalmazása alapján az Ügyrendben megfogalmazott jogosítványai az Alkotmánybíróság többi tagjával kapcsolatban. Az elnök egyik legfontosabb jogköre az, hogy az Alkotmánybíróság tagjai közül kijelölje az ügyek előadó alkotmánybíróját (szignálás). Az Abtv. és az Ügyrend ezen felül a mentelmi joggal kapcsolatban, az összeférhetetlenséggel kapcsolatban és bizonyos bejelentési kötelezettségre vonatkozóan tartalmaz szabályokat.

3.3.4.1. Az előadó alkotmánybíró kijelölése (szignálás)

Az elnök egyik legfontosabb és egyben jellegadó hatásköre a szignálás, azaz az Alkotmánybírósághoz érkezett indítványok intézésére **az előadó alkotmánybíró kijelölése**. Az általános hatáskörű bíróságokhoz képest az Alkotmánybíróságon a beérkező ügyeket nem egy előre meghatározott ügyelosztási rend szerint kapják az alkotmánybírók, hanem az elnök egy személyben, indokolás nélkül döntheti el, hogy ki legyen az ügy előadó bírója. Egyes külföldi alkotmánybíróságoknak az elnöki szignálásra más-más megoldásaik vannak. Létezik olyan alkotmánybíróági ügyelosztási rend Európában, ahol egy számítástechnikai program által generált véletlenszerű rendben történik az

¹⁷ Az Ügyrend 11. §-át a 1009/2020. (XII. 2.) AB Tü. határozat módosította.

¹⁸ A korábbi iratkezelési szabályzat szerinti belső ügyszám alapján úgy nevezett „J”-s ügyek.

¹⁹ TILK (2008) i. m. 53–57.

²⁰ 268/B/2000. AB határozat. ABH 2001, 1126, 1135.

előadó alkotmánybírók „kisorsolása”.²¹ A német Szövetségi Alkotmánybíróságnál nincsen szignálási joga az elnöknek, mert automatikus ügyelosztás van. Az Abtv. a véletlenszerű ügyelosztás helyett azonban az elnök kezébe adja annak jogát, hogy eldöntse, ki legyen az előadó alkotmánybíró és a kijelöléshez normatív szempontokat nem ad: az elnöknek tehát szabad keze van e döntésben.²² Az előadó bíró kiválasztásának szempontjai lehetnek az ügy alapjául szolgáló eljárás jogági jellege (polgári, büntető, közigazgatási), az, ha a korábban eldöntött ügyek között volt már kapcsolódó vagy hasonló ügy, az, hogy az egyes alkotmánybíróknál mekkora az ügyteher, illetve az, hogy az ügyben felmerülő egy-egy alapjog vagy alkotmányossági kérdés valamelyik bíró kutatási területét, szakterületét képezi, azaz az objektív és a szubjektív szempontok is szerepet játszanak. A kijelölés **egyoldalú aktus**, nem igényel tehát elfogadást az előadó alkotmánybíró részéről. Azonban bizonyos esetekben van jogi lehetőség arra, hogy az elnök megváltoztassa az eredeti szignálást. Az előadó alkotmánybíró kijelölését ugyanis az elnök az előadó alkotmánybíró tartós akadályoztatása, az egyenletes ügyteher biztosítása vagy ügyhátralék feldolgozása, elfogultság, illetve kizárás miatt, továbbá az előadó alkotmánybíró kérelmére **megváltoztathatja** (átszignálás) [Ügyrend 16. § (4) bekezdés g) pont]. A gyakorlatban az átszignálást az előadó alkotmánybíró elfogultság miatt, vagy amiatt kéri, mert az ülésen az általa előterjesztett döntés tervezet nem kapta meg a többséget, és a többségi döntés irányát nem tudná támogatni. Az elnök akkor is másik előadó alkotmánybírókat jelöl ki, ha a kizárt alkotmánybíró az ügy előadó alkotmánybírója (vö. 62. §). Ha a kizárás a tanács határozatképességét veszélyezteti, a kizárt alkotmánybíróknak a tanácsban az adott ügyben történő helyettesítéséről az elnök dönt [Ügyrend 50. § (5) bekezdés].

A szignálásra a főtítkári vizsgálati szakasz végén kerül sor [vö. 55. § (2) bekezdés], ekkor a **főtítkár** a formai, illetve tartalmi szempontból eljárásra alkalmas indítványt az előadó alkotmánybíró kijelölése (szignálás) érdekében az elnöknek bemutatja [Ügyrend 26. § (5) bekezdés]. A gyakorlatban a beérkező indítványok számától függően, általában hetente egyszer kerül sor a szignálásra.

Előfordul, hogy különböző alkotmánybírókra szignált ügyek azonos alkotmányossági kérdés eldöntését igénylik. Ezen esetekben az érintett alkotmánybírók közti egyeztetés alapján, elnöki szignálás után **egyesítésre** kerülhet sor [vö. 58. § (2) bekezdés].

²¹ Elhangzott: „Az alkotmánybíróági eljárás dematerializációja” (*L'informatisation et la dématérialisation des procédures au sein des cours constitutionnelles*) című, az Association des Cours Constitutionnelles Ayant en Partage l'Usage du Français (ACCPUF, a frankofón Alkotmánybíróságok Egyesülete) által szervezett, a francia Alkotmánytanácson, Párizsban tartott konferencián, a frankofón alkotmánybíróságok találkozóján, 2013. november 7-én és 8-án.

²² Hasonló megoldást tartalmaz az Olasz Alkotmánybíróság alapításáról és működéséről szóló törvény: Legge 11 marzo 1953, n. 87. *Norme sulla costituzione e sul funzionamento della Corte costituzionale*. Art. 26. Az elnök jelöli ki az előadó alkotmánybírókat a litván és az örmény Alkotmánybíróságon is (lásd: a Velencei Bizottság összefoglaló anyaga az alkotmánybíróságok összetételéről, elérhető a Velencei Bizottság honlapján angol nyelven: [www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1997\)020-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1997)020-e)). Azonban egyes európai alkotmánybíróságoknál a törvény vagy az ügyrend megköveteléseket, szempontokat ad az előadó alkotmánybíró kijelölésénél. Például a belga alkotmánybíróságon kritérium, hogy egy ügynek legyen holland és francia nyelvű előadó alkotmánybírója is. (forrás: a belga Alkotmánybíróság hivatalos honlapja, <https://www.const-court.be/en/court/presentation/how-the-court-operates>)

3.3.4.2. Mentelmi jogi feladatok

Az elnök számára az Abtv. 17. § (1) bekezdés *k)* pontja előírja, hogy az Alkotmánybíróság tagja mentelmi jogának [vö. Abtv. 14. §] megsértése esetén meg kell tennie a **szükséges intézkedést**. Az Abtv. 14. § (7) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság tagja köteles mentelmi jogának megsértését az elnöknek haladéktalanul bejelenteni.

A szükséges intézkedés fogalmát az Ügyrend tölti meg tartalommal: az Abtv. 14. §-a alapján benyújtott, mentelmi jog felfüggesztésére irányuló indítványt az elnök haladéktalanul átadja megvizsgálásra a gazdasági és személyügyi bizottságnak, az érintett alkotmánybíró írásban értesíti, és mindezt a következő teljes ülésen bejelenti [Ügyrend 21. § (1) bekezdés].

3.3.4.3. Összeférhetlenséggel, kizárással és felmentéssel kapcsolatos feladatok

Az elnöknek az alkotmánybírókkal kapcsolatban feladatai vannak az összeférhetlenségi eljárásban, a kizárás során és a tagság felmentéssel történő megszüntetése esetén is.

Az Abtv. a 10. §-ában **összeférhetlenségi okokat nevesít, amelyeket az alkotmánybírók kötelesek bejelenteni az elnöknek** [Ügyrend 18. § (1) bekezdés]. Az összeférhetlenségi okot az elnök vagy bármely más alkotmánybíró is bejelentheti. Az elnök a bejelentés alapján az érintett alkotmánybíró írásban értesíti, és az összeférhetlenségi eljárásban nyolc napon belül a teljes ülést összehívja [Ügyrend 18. § (3) bekezdés].

Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság **kizárással** történő megszüntetésére [vö. Abtv. 15. § (2) bekezdés *f)* pont] az elnök vagy öt alkotmánybíró tehet javaslatot [Ügyrend 19. § (1) bekezdés]. A javaslatot írásban, a kizárással kapcsolatos ok és az azt alátámasztó körülmények megjelölésével kell benyújtani.

Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság alapján **felmentéssel** történő megszüntetésére [vö. Abtv. 15. § (2) bekezdés *e)* pont] az elnök vagy legalább öt alkotmánybíró tehet írásban – a felmentési ok megjelölésével – indokolt javaslatot [Ügyrend 20. § (1) bekezdés].

Az alapján az elnököt az alkotmánybíró megbízásának megszűnésével kapcsolatban különböző feladatok terhelik: az Alkotmánybíróság tagjának halála, vagy lemondása esetén az elnök maga állapítja meg a megszűnést, és azt a teljes ülésen bejelenti, a fentiek szerint pedig az összeférhetlenség, a választójog elvesztése, kizárás vagy felmentés esetén pedig az elnök összehívja a teljes ülést és a megbízás megszűnéséről a teljes ülés hoz határozatot. [vö. Abtv. 16. § (6) bekezdés].

3.3.5. A főtitkárral kapcsolatos jogkörök

A főtitkár választását megelőzően az elnök tesz javaslatot a teljes ülésnek a főtitkár személyére [vö. Abtv. 17. § (1) bekezdés]. Az elnök és a főtitkár közötti szoros együttműködés, valamint bizalmi viszony indokolja, hogy a főtitkár személyére az elnök tegyen javaslatot a teljes ülésnek. A főtitkárt a teljes ülés választja meg nyílt szavazással²³.

²³ A főtitkár megbízásának megszűnésére vagy megszüntetésére az Abtv. nem tartalmaz szabályt.

A főtitkár az elnök irányítása alatt végzi munkáját [vö. Abtv. 22. § (3) bekezdés]. Az elnök gyakorolja mindazon szakmai és szervezeti irányítói jogkörébe tartozó feladatokat, melyeket részére az Abtv. és az Ügyrend meghatároz. Az Alkotmánybíróság Hivatalát az elnök irányítja, az Alkotmánybíróság főtitkára pedig vezeti azt.

Az elnök és a főtitkár az Alkotmánybíróság működése és az ügymenet során, szervezeti kérdésekben és koordinációs kérdésekben is együtt dolgozik. Például a tanácsok munkájának összehangolását együtt végzik, a napirend összeállításánál, a teljes ülési emlékeztető készítésénél, rendezvények szervezésénél, illetve a nyilvánossággal és kommunikációval összefüggő tevékenységeik ellátásában is együttműködik az elnök és a főtitkár. Különleges jogrend idején pedig az elnök és a főtitkár gondoskodik az Alkotmánybíróság folyamatos működéséről, és megteszi az ehhez szükséges szervezeti működtetési, ügyviteli és döntés-előkészítési intézkedéseket [Ügyrend 68/A. §].

3.3.6. A munkatársakkal kapcsolatos feladatok

Az elnök Abtv.-ből eredő személyügyi feladata, hogy **gyakorolja a munkáltatói jogokat** az Alkotmánybíróság hivatalának köztisztviselői és munkavállalói felett. A törzskarokat az Alkotmánybíróság elnökének irányítása mellett azonban az alkotmánybírók vezetik.²⁴

Az elnök munkáját – az önálló szervezeti egységekhez hasonlóan – munkatársak segítik. Az elnök kettős szerepéből adódóan (alkotmánybíró is, de a testület elnöke is) rendelkezik **törzskarral**, amely az elnök tanácsadó, ügyintéző, döntés-előkészítő és adminisztratív munkaszervezete, amely három jogász munkatársból, a titkárságvezetőből és a gépkocsivezetőből áll. Ezen felül az **elnöki kabinet** az elnök munkaszervezete, mely segíti irányítási, koordinatív, képviseleti, valamint a nemzetközi kapcsolatokkal és a nyilvánossággal összefüggő feladatainak ellátását.²⁵ Az elnöki kabinetet az elnök vezeti. Az elnöki kabinet tagjai a kabinetfőnök, az elnöki kabineti jogász, a nemzetközi- és protokoll-ügyi és a kommunikációs vezető. Az elnöki kabinet és az elnök alkotmánybírói törzskara az elnök rendelkezésének megfelelően együttműködnek.

Az elnök az önálló szervezeti egységek (alkotmánybírói törzskarok) közötti szorosabb együttműködést igénylő, összetett megközelítésű vagy kiemelt feladatok hatékony megoldása, illetve az ezekhez szükséges javaslatok kidolgozása érdekében a feladat eseti elvégzésére csoportos munkavégzést rendelhet el, vagy az önálló szervezeti egységekben foglalkoztatott munkatársakból munkacsoportot hozhat létre,²⁶ mely az elnök közvetlen szakmai irányítása mellett működik.²⁷

Az elnök további, munkatársakkal kapcsolatos jogosítványa, hogy munkaértekezletet hívhat össze. A munkaértekezlet témája lehet az elnöknek a munkatársakat illető, az ítélezési évre vonatkozó információkat, bejelentéseket tartalmazó tájékoztatója is.

²⁴ Új SZMSZ 7.1. pontja.

²⁵ Új SZMSZ 8. pont.

²⁶ Az elnök a gyakorlatban munkacsoportot hozott létre pl. a Felsőoktatási törvény alkotmányossági vizsgálatával kapcsolatban, vagy eseti jelleggel egyes ügyrendmódosítási kérdések kapcsán felmerülő kérdések tisztázására, illetve állandó jelleggel is: a Jogegységi Munkacsoportot Sulyok Tamás elnök hívta életre, 2018-ban.

²⁷ SZMSZ 12.2. pontja.

Munkatársi értekezletet maguk a munkatársak is kezdeményezhetnek. A munkatársi értekezleten a munkatársak a gyakorlatot érintő különböző kérdések kapcsán tartanak megbeszélést. A munkatársak által kezdeményezett munkatársi értekezlet témája valamilyen, az Alkotmánybíróság eljárásával kapcsolatos kérdés megtárgyalása (pl. az alkotmányjogi panasz befogadásának gyakorlata, választási ügyek tapasztalatai), vagy egy-egy alapjoggal kapcsolatos alkotmányjogi dogmatikai kérdések.

3.4. Az ügyek észszerű időn belüli befejezésével kapcsolatos jogkörök

Az elnöknek az Abtv. igazgatási jellegű feladatot ad az ügyek észszerű időn belüli elintézésével kapcsolatban is. Az elnök az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó ügyek észszerű időn belüli elintézésével összefüggő feladatkörében az ügy szignálásakor, illetve az ügy tárgyalásáig meghatározhatja az ügy **tárgyalási határnapját**, továbbá – a főtítkár, az előadó alkotmánybíró, a tanácsvezető kezdeményezésére, vagy saját hatáskörében – elrendelheti az ügy **oron kívüli** vagy **gyorsított eljárásban** történő intézését [Ügyrend 55. § (1) bekezdés]. A gyorsított eljárás azt jelenti, hogy egyes eljárási cselekményeket az ügyrendben meghatározott időtartamok fele része alatt kell elvégezni. Soron kívüli eljárásban pedig az eljárási cselekményeket haladéktalanul foganatosítani kell.²⁸ Az elnök az Abtv. 23. §-a szerinti előzetes normakontroll, és a 25. §-a szerinti bírói kezdeményezés elbírálására az előadó alkotmánybíró **oron kívül jelöli ki**.

Az Ügyrend által előírt belső határidők esetén az elnök – az előadó alkotmánybíró kérelmére – **meghosszabbíthatja** a tervezet elkészítésének határidejét. Azon alkotmánybíróági eljárásoknál, melyeknél az Ügyrend belső határidőt ír elő [pl. az alkotmányjogi panaszok befogadása, Ügyrend 53. § (1) bekezdés], de az ügy megítélése nem teszi lehetővé a határidőn belüli eljárási cselekményt, akkor az előadó alkotmánybíró határidő-hosszabbítási kérelemmel élhet az elnök felé. Határidő-hosszabbítás esetén az Alkotmánybíróság az indítványozót a határidő módosulásáról levélben értesíti.

Az elnök meghatározhatja a megtárgyalt tervezet ismételt napirendre tűzésének időpontját vagy határidejét, a főtítkár és a tanácsvezető alkotmánybírók közreműködésével **nyomon követi a határidők megtartását**. Az Alkotmánybíróság elektronikus iktatórendszere biztosítja az informatikai feltételeket a határidők napi figyeléséhez.

3.5. Szabályozási feladatok

Az elnök vezetői és irányítási feladataiból adódóan szabályozási feladatkörökkel is bír. A szabályozási feladatok egy részénél önállóan, az aktus kibocsátójaként jár el. A szabályzat kiadási jogkörében így például a főtítkár javaslatára kiadja az ügyviteli szabályzatot, illetve a főtítkár, vagy a gazdasági vezető javaslatára kiadja az Alkotmánybíróság testületi működését és eljárását nem érintő, további intézményműködtetési és munkáltatói jogkörrel összefüggő szabályzatokat [Ügyrend 16. § (4) bekezdés *i*) pont].

²⁸ Soron kívüli ügyintézészt rendelt el az elnök például a veszélyhelyzet idején, a veszélyhelyzeti jogalkotással kapcsolatosan érkezett jelentősebb normakontroll indítványok esetén.

A szabályozási feladatok másik fajtájánál az elnöknek **kezdeményezési joga** van, például a teljes ülés az elnök **javaslatára** dönt az Alkotmánybíróság szervezeti és működési szabályzatáról [vö. Abtv. 22. § (6) bekezdés], illetőleg az egyéb testületi működést és eljárást érintő belső szabályzatokról [Ügyrend 2. § (2) bekezdés *i*) pont].

A **normatív határozatok**, a szervezetre és működésre, valamint a személyi ügyekre vonatkozó **egyéb határozatok és az állásfoglalások** kiadását az elnök vagy öt alkotmánybíró indítványozhatja. Az indítványról a teljes ülés dönt. A határozat-, illetve állásfoglalás-tervezet napirendre tűzéséről az elnök gondoskodik [Ügyrend 70. § (1) bekezdés].²⁹

Az elnök **elnöki utasítást** is kiadhat. Elnöki utasítás formájában történik például az öttagú tanácsok akadályoztatott tagjának állandó helyettesítésére történő kijelölés, az Alkotmánybíróság veszélyhelyzetben történő folyamatos működésével kapcsolatos szervezeti, működtetési, ügyviteli és döntés-előkészítési intézkedések, így a járványhelyzet alatti kötelező maszkviselés előírása is.³⁰

3.6. Egyéb feladatok

Az Abtv. 17. § (1) bekezdés *l*) pontja szerint az elnök ellátja azokat a feladatokat, amelyeket az Alkotmánybíróság ügyrendje számára előír. Az Ügyrend az Abtv. által előírt feladatköröket – a fentiekben kifejtettek alapján – részletezi. Az Abtv. e rendelkezéssel azonban a teljes ülés számára nyitva hagyja a lehetőséget, hogy az Ügyrenden keresztül az elnök számára további feladatokat is írhat elő.

A korábbi Abtv. alapján nem csak az ügyrend, hanem az elnöknek **külön törvény** is megállapíthatott feladatokat³¹ [rég. Abtv. 17. § (1) bekezdés *e*) pont]. Ilyen, külön törvényben foglalt megbízatás például az, hogy az Alkotmánybíróság elnöke a Szent Korona-törvény³² alapján a Szent Korona Testület tagja. Bár az Abtv. mostani szövege nem utal arra, hogy külön törvény is állapíthat meg feladatot, a korábbi Abtv. hatálya alatt hozott, az elnök számára megbízatást vagy feladatot előíró törvények az Abtv.-vel nem veszítették hatályukat.

4. Az elnök és a költségvetés

Az Abtv. 17. § (2) bekezdése alapján az elnök az Alkotmánybíróság mint központi költségvetési fejezet tekintetében **a fejezetet irányító szerv vezetője**. A központi költség-

²⁹ Ilyen, az elnök által indítványozott teljes ülési állásfoglalás született többek között az ügyrend egységes értelmezéséről [1/2019. (XI. 25.) AB Tü. állásfoglalás az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 26. § (1) bekezdésének és 27. §-ának, valamint az Alkotmánybíróság Ügyrendje 32. §-ának egységes értelmezéséről].

³⁰ Az Alkotmánybíróság elnökének utasítása a koronavírusos megbetegedések megelőzésével kapcsolatos intézkedésekről az Abtv. 17. § (1) *h*) és *j*) pontjai alapján – hozott több utasítást Az Alkotmánybíróság Hivatalában rendelte el a különböző intézkedéseket, így a maszkviselést.

³¹ Rég. Abtv. 17. § (1) bekezdés *e*) pont: [Az elnök] ellátja azokat a feladatokat, amelyeket törvény, illetőleg az Alkotmánybíróság ügyrendje számára előír.

³² 2000. évi I. törvény Szent István államalapításának emlékééről és a Szent Koronáról, melynek 5. § nevezi meg a Szent Korona Testület tagjait.

vetési fejezetet irányító szerv vezetője kategóriának az államháztartás szempontjából van jelentősége. Az Áht. 6/B. § alapján a fejezetet irányító szervnek címzett hatásköröket a fejezetet irányító szerv vezetője gyakorolja. Így például évente május 31-ig megtervezi az adott fejezetbe sorolt költségvetési szerv, központi kezelésű előirányzat és fejezeti kezelésű előirányzat, valamint az elkülönített állami pénzalap és a társadalombiztosítás pénzügyi alapjai tervezett bevételeit és kiadásait. Az elnök költségvetéssel kapcsolatos teendőit a gazdasági főigazgató és a gazdasági osztály segíti és készíti elő. A gazdasági vezető³³ (főigazgató) [vö. Abtv. 22. § (7) bekezdés] az Abtv. 17. § (1) bekezdés i) pontja alapján az elnök nevezi ki és menti fel. A gazdasági főigazgató az Alkotmánybíróságnak mint költségvetési szervnek az államháztartásról szóló jogszabályok szerinti gazdasági vezetője.

18. § [Az elnöki megbíztatás megszűnése]

- (1) Az elnök elnöki megbíztatása megszűnik**
 - a) az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésével,**
 - b) lemondással.**
- (2) Az elnök az elnöki megbíztatásról való lemondást az Országgyűlés elnökével írásban közli. A lemondás érvényességéhez elfogadó nyilatkozat nem szükséges. A lemondást nem kell indokolni, a megbíztatás a lemondás benyújtásának a napjával szűnik meg. Az elnöki megbíztatásról való lemondás az elnök Alkotmánybíróságban betöltött tagságát nem érinti.**

Az Abtv. 18. §-ához kapcsolódóan az Ügyrend nem tartalmaz rendelkezést.

Tartalom

1. Szövegtörténet	189
2. Az elnöki megbíztatás megszűnésének esetei	190
2.1. Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnése	190
2.2. A lemondás	190

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. eredeti szövege nem tartalmazott külön szakaszt az elnöki megbíztatás megszűnésével kapcsolatban, így nem nevesítette, hogy milyen esetekben szűnik meg az elnöki megbíztatás. A régi Abtv. szerint az elnököt az Alkotmánybíróság tagjai közül

³³ A gazdasági főigazgató az Alkotmánybíróság Hivatalának helyettes vezetője.

maga választotta, három évre [régi Abtv. 4. § (2) bekezdése]. A tisztségre újraválasztás is lehetséges volt. Az elnöki megbíztatás megszűnésének legtipikusabb esete a három év lejártá volt (illetve újraválasztás esetén újabb három év eltelte). Bár a régi Abtv. nem sorolta fel megszűnési okként az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnését, a régi Abtv. 4. § (2) bekezdésének második mondatából („az újraválasztás nem érinti az Alkotmánybíróság tagjának megbízási idejét”) következik, hogy az elnöki tisztség időtartama nem lehetett hosszabb az alkotmánybírói tisztség tartamánál.

Az elnöki megbíztatásról történő lemondást sem szabályozta a régi Abtv. A lemondást csak az alkotmánybírói tisztséggel kapcsolatban tette lehetővé [régi Abtv. 15. § (1) *d*) pont]. Az Alkotmánybíróság történetében nem fordult elő olyan eset, hogy az elnöki tisztségről lemondtak volna.

Az Abtv. az elnöki megbíztatás megszűnésének két esetét nevesíti: az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnését és a lemondást.

2. Az elnöki megbíztatás megszűnésének esetei

Az Alaptörvény értelmében az Országgyűlés a képviselők kétharmadának szavazatával az Alkotmánybíróság tagjai közül elnököt választ, az elnök megbíztatása az alkotmánybírói hivatali ideje lejártáig tart [24. cikk (8) bekezdés második mondat]. Az Abtv. az elnök elnöki megbíztatásának megszűnésére két okot nevesít: az Alaptörvény-nyel összhangban az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnését, valamint az elnök számára lehetővé teszi a lemondást is.

2.1. Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnése

Az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésének eseteit az Abtv. külön szabályozza [vö. Abtv. 15. §]. Ezek alapján az elnök megbíztatása megszűnik: a megbízási időtartam leteltével (ez tizenkét évet jelent, ám az elnök megbízási idejét nem hosszabbítja meg az elnöki kinevezés), halállal, a tagságról való lemondással (amely különbözik az Abtv. 18. § (1) bekezdés *b*) pontja szerinti lemondástól, hiszen az csak az elnöki tisztségről való lemondást jelenti), az összeférhetlenség miatt a megbíztatás megszűnésének megállapításával, a választójog elvesztésével vagy kizárással.

2.2. A lemondás

Az Abtv. lehetőséget biztosít az elnöki tisztségről való lemondásra is. Amennyiben az Alkotmánybíróság elnöke az Abtv. 18. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján az elnöki megbíztatásról lemond, ezt az Országgyűlés elnökével írásban közli. Mivel az Alkotmánybíróság elnökét az Országgyűlés választja, és a megválasztást országgyűlési határozatban rögzítik, a megbíztatásról való lemondást is ezen közjogi testület felé kell jeleznie. A lemondás egyoldalú jognyilatkozat, az aktus érvényességéhez ezért az Abtv. nem kívánja meg az elfogadó nyilatkozatot. A lemondáshoz indokolást nem kell fűzni, az elnöki megbíztatás a benyújtás napjával, azonnali hatállyal megszűnik. Az elnöki tisztségről való lemondás azonban nem jelenti egyben az alkotmánybírói tisztségről

való lemondást is, ugyanis az Abtv. úgy rendelkezik, hogy a lemondás az elnök Alkotmánybíróságban betöltött tagságát – tehát alkotmánybírói megbízatását – nem érinti.

19. § [Az elnök juttatásai]

- (1) Az elnök a Kúria elnökét megillető juttatásokra, valamint a Kúria elnökét megillető illetmény 120%-ára jogosult.
- (2)
- (3) Az elnök rezidencia használatára jogosult.
- (4) Az elnök – személyi, illetve hivatali célra – két személygépkocsi használatára jogosult.
- (5) Az elnök jogosult rádiótelefon- és internethasználatra, valamint kormányzati célú hírközlő hálózat használatára.
- (6) Az elnök – a szolgáltatást nyújtó egészségügyi intézmény és az Alkotmánybíróság Hivatala megállapodása szerint – valameny-nyi egészségügyi ellátást térítésmentesen vehet igénybe.
- (7) Az elnök, valamint a vele együtt üdülő házastársa, élettársa, gyermeke, szülője, unokája és gyermekének házastársa – térítési díj ellenében – jogosult a Kormány központi üdülőjének használatára. A térítési díj a szállás- és étkezési költséget, valamint az üdülési szolgáltatások díját foglalja magában.
- (8) Az elnök hivatalos külföldi kiküldetése idején kíséretre, a politikai és szakmai felsővezetők tekintetében irányadó napidíjra és költségtérítésre jogosult.
- (9) Ha a külföldre utazás menetrendszerű repülőgéppel, illetve vonattal történik, az elnök első osztályt vagy ennek megfelelő utazási komfortfokozatot vehet igénybe.
- (10) Az elnök külföldre utazás és külföldről történő hazautazás esetén, illetve hivatalos külföldi küldöttség fogadása, kísérése céljából jogosult a repülőtéri kormányváró helyiségek használatára.
- (11) Az elnök halála esetén házastársát, ennek hiányában élettársát (a továbbiakban együtt: özvegy) – özvegy hiányában az örököst – a Polgári Törvénykönyv szabályai szerint egy összegben az elnök hathavi tiszteletdíjának megfelelő összegű juttatás illeti meg.

Az Abtv. 19. §-ához kapcsolódóan az Ügyrend nem tartalmaz rendelkezést.

Tartalom

1. Szövegtörténet	192
2. Az elnök juttatásai.....	193
2.1. Pénzbeli juttatások, illetmény.....	193
2.2. Dologi juttatások.....	193
2.3. Személyi juttatások.....	193
2.4. Utazási juttatások	194
2.5. Juttatások az elnök halála esetén.....	194

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. is rendelkezett az elnök illetményéről, annak mértéke – bizonyos eltérésekkel – a miniszterelnök illetményével egyezett meg [rég. Abtv. 13. §].

2000-től a törvény változásával a régi Abtv. nem maga rendezte az elnök juttatását, hanem e kérdésben külön törvényre utalt.³⁴ A külön törvény rendelkezései az elnök illetményét a miniszterelnököt megillető illetményhez és juttatáshoz igazította, de további juttatásokat is előírt, az elnöki mandátum megszűnése utánra is a volt elnök számára (további hat hónapon át a havi illetményének megfelelő összegű juttatás, további két évig évi harmincezer km keretig a személyes gépkocsihasználata, további két évig a két fős titkárság alkalmazása illette meg). Az elnök halála esetére az özvegyet (vagy az örökösöt) az Alkotmánybíróság elnöke hathavi illetményének megfelelő összegű juttatás illette meg.

Az Abtv. visszatért az eredeti jogtechnikai megoldáshoz, és ismét maga szabályozta az elnöki juttatásokat. 2012. január 1-jén hatályba lépő eredeti szövege szerint az elnök díjazásának az összege megegyezik a köztisztviselői illetményalap harminckilencszerezésével. Az Abtv. 2019. évi CIX. törvény 151. §-ával bevezetett, 2020. január 1-től hatályos módosítását követően az elnök a Kúria elnökét megillető juttatásokra, valamint a Kúria elnökét megillető illetmény 120%-ára jogosult. Az anyagi juttatásokon túl az Abtv. megnevez dologi juttatásokat is (elnöki rezidencia használata, személygépkocsi használata, rádiótelefon- és internethasználat) és személyi juttatásokat is (egészségügyi ellátások, Kormány üdülő használata, külföldi kiküldetés esetén kíséret, első osztályú komfortfokozat utazásnál, kormányváro használata). Az Abtv. is rendelkezik az elnök halála esetén a házastársat (élettársat) megillető tiszteletdíjról.

Az elnök biztonságát szolgáló az Abtv. eredeti szövege [19. § (2) bekezdés] azt is tartalmazta, hogy az elnök – a hivatalos és magánprogramokra is kiterjedően – a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről szóló jogszabályban foglaltak szerinti állandó személyi védelemre jogosult.³⁵ E szabályt azonban 2019-ben – a hiva-

³⁴ 2000. évi XXXIX. törvény a köztársasági elnök, a miniszterelnök, az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a Legfelsőbb Bíróság elnöke tiszteletdíjáról és juttatásairól.

³⁵ Az állandó védelem már a régi Abtv. hatálya alatt megillette az elnököt, ám arról alkalmi jelleggel írásban lemondhatott. TILK (2008) i. m. 48.

talban lévő elnökre vonatkozó átmeneti szabály³⁶ mellett – hatályon kívül helyezte a jogalkotó.³⁷

2. Az elnök juttatásai

Az Abtv. az elnök számára – kiemelt közjogi méltóságára való tekintettel – az alkotmánybírói illetményhez és juttatáshoz (vö. az Abtv. 13. §) képest **kiemelt juttatásokat** ír elő. Az elnök nem csak pénzbeli, hanem dologi és természetbeli juttatásokban is részesül. Az Abtv. az elnök halála esetén özvegye vagy örököse számára is előír juttatásokat.

2.1. Pénzbeli juttatások, illetmény

Az anyagi juttatásokról rendelkező Abtv. 19. § (1) bekezdése szerint az Alkotmánybíróság elnöke a Kúria elnökét megillető juttatásokra, valamint a **Kúria elnökét** megillető **illetmény 120%-ára** jogosult. A Kúria elnökének juttatásait a Bjt. szabályozza. A Kúria elnökének havi illetménye a bírói illetményalap 7-szerese [Bjt. 151. § (1) bekezdés].³⁸

2.2. Dologi juttatások

Az Abtv. az elnök számára megállapít dologi juttatásokat is, amelyek ingatlan- illetve ingóságok használatára jogosítják. A 19. § (3) bekezdése szerint az elnök **rezidencia** használatára jogosult. A (4) bekezdés alapján **két személygépkocsi** használatára is jogosult az elnök, amelyeket akár személyi, akár hivatali célra használhat. Az (5) bekezdés alapján pedig **rádiótelefon- és internethasználatra**, valamint kormányzati célú **hírközlő hálózat** használatára is jogosult az elnök.

2.3. Személyi juttatások

Az Abtv. 19. § (6) bekezdése előírja, hogy az elnök valamennyi **egészségügyi ellátást** térítésmentesen vehet igénybe. Ennek részleteiről azonban a szolgáltatást nyújtó egészségügyi intézmény és az Alkotmánybíróság Hivatala külön megállapodást köt.

A 19. § (7) bekezdés feljogosítja az elnök, valamint a vele együtt üdülő házastársát, élettársát, gyermekét, szülőjét, unokáját és gyermekének házastársát – térítési díj ellenében –, hogy a **Kormány központi üdülőjét** használja. A térítési díj a szállás- és étkezési költséget, valamint az üdülési szolgáltatások díját foglalja magában.

³⁶ Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény 55. § (11) bekezdés: „Az Alkotmánybíróság 2020. január 1-jén hivatalban lévő elnöke a megbízatása megszűnéséig jogosult – hivatalos és magánprogramokra is kiterjedően – a védett személyek és a kijelölt létesítmények védelméről szóló jogszabályban foglaltak szerint személyvédelemre.”

³⁷ Hatályon kívül helyezte a 2019. évi CXXVII. törvény, 2019. december 20-tól.

³⁸ A Bjt. 169. § (2) bekezdése szerinti bírói illetményalap a 2020. évben 453 330 forint.

2.4. Utazási juttatások

Az Abtv. az elnök számára külföldi utazásai³⁹ során is biztosít juttatásokat. Az elnök hivatalos külföldi kiküldetése idején **kíséretre**, a politikai és szakmai felsővezetők tekintetében irányadó **napidíjra és költségtérítésre** jogosult. Menetrendszerű repülővel, illetve vonattal történő külföldi utazás esetén az Abtv. alapján az elnök **első osztályt** vagy ennek megfelelő utazási komfortfokozatot vehet igénybe. A külföldre utazás és külföldről történő hazautazás esetén, illetve hivatalos külföldi küldöttség fogadása, kísérése céljából pedig jogosult a repülőtéren **kormányváro helyiségek** használatára. A gyakorlatban az elnök külföldre utazása, vagy külföldi alkotmánybíróságok tagjaival történő bilaterális találkozók vagy nemzetközi konferenciák esetén kerül sor a kormányváro igénybevételére.

2.5. Juttatások az elnök halála esetén

Az Abtv. rendelkezik arról is, hogy amennyiben az elnök életét veszti, akkor házastársát, házastárs hiányában élettársát (özvegy), özvegy hiányában az örököszt a Polgári Törvénykönyv szabályai szerint egy összegben az elnök **hathavi tiszteletdíjának** megfelelő összegű juttatás illeti meg.

20. § [Az Alkotmánybíróság volt elnöke]

- (1) Ha az elnök megbízatása megszűnt, jogosult az e megbízatására utaló elnevezést használni.
- (2) Az Alkotmánybíróság volt elnöke, ha e tisztségét legalább két évig betöltötte, és megbízatása a megbízatási időtartam letelte vagy felmentése miatt szűnt meg, további hat hónapon, ha megbízatása lemondása miatt szűnt meg, további három hónapon keresztül a havi díjazásának megfelelő összegű juttatásra jogosult, amely nem önálló tevékenységből származó jövedelemnek minősül.
- (3) Ha az elnök megbízatása a (2) bekezdésben meghatározott okokból két évnél hamarabb szűnt meg, de legalább egy évig a tisztségét betöltötte, a (2) bekezdésben megjelölt juttatás felére jogosult.
- (4) Az Alkotmánybíróság volt elnökét – ha egyúttal az Alkotmánybíróságban betöltött tagsága is megszűnt – a megbízatása meg-

³⁹ Az elnöki szerepfelfogástól függően az elnök gyakrabban (pl. Paczolay Péter, Sulyok Tamás) vagy ritkábban (pl. Lenkovich Barnabás) tesz e minőségében hivatalos külföldi utakat.

szűnését követően további két évig személyes gépkocsihasználat illeti meg évi harmincezer km keretig.

- (5) Az Alkotmánybíróság volt elnökét – ha egyúttal az Alkotmánybíróságban betöltött tagsága is megszűnt – a megbízatása megszűnését követően további két évig kétfős titkárság alkalmazása illeti meg.
- (6) Az Alkotmánybíróság volt elnöke az ebben a §-ban meghatározott juttatásokra mindaddig nem jogosult, amíg a megbízatásának megszűnését követően vagyonnyilatkozat-tételi kötelezettségének nem tesz eleget.
- (7) Az Alkotmánybíróság volt elnökét nem illetik meg az ebben a §-ban meghatározott jogosultságok és juttatások, ha megbízatása a 15. § (2) bekezdés *c)* vagy *f)* pontja alapján szűnt meg.

Az Abtv. 20. §-ához kapcsolódóan az Ügyrend nem tartalmaz rendelkezést.

Tartalom

1. Szövegtörténet	195
2. A volt elnök jogosítványai.....	196
2.1. Elnevezés használat.....	196
2.2. Pénzbeli juttatás.....	196
2.3. Gépkocsihasználat	197
2.4. Titkárság.....	197
2.5. A juttatás feltételei illetve a juttatásra való érdemtelenség okai	197

1. Szövegtörténet

A régi Abtv. eredeti szövege nem tartalmazott rendelkezést a volt elnökre nézve. A korábbi Abtv. [rég. Abtv. 13. §] 2000-ben történő módosítása következtében a legfőbb közjogi méltóságok tiszteletdíjáról és juttatásairól szóló külön törvényre⁴⁰ utalt az Alkotmánybíróság elnökének illetményeivel és juttatásaival kapcsolatban. A külön törvény⁴¹ rendelkezett arról, hogy az Alkotmánybíróság volt elnöke – bizonyos feltételek teljesülése esetén – főszabályként a volt miniszterelnököt az ugyanabban a törvényben meghatározottak alapján megillető illetményre és juttatásokra volt jogosult.

A jogosultság mértéke igazodott ahhoz, hogy a tisztséget mennyi ideig töltötte be a volt elnök. Amennyiben legalább két évig betöltötte, és az elnöki tisztség a megbízatási időtartam letelte miatt, vagy az Alkotmánybíróságban betöltött tagsága a 70. életév betöltése miatt, vagy felmentése miatt – tehát neki fel nem róható okból – szűnt meg, akkor a havi illetményének megfelelő összegben további hat hónapon keresztül része-

⁴⁰ A köztársasági elnök, a miniszterelnök, az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a Legfelsőbb Bíróság elnöke tiszteletdíjáról és juttatásairól szóló 2000. évi XXXIX. törvény.

⁴¹ 2000. évi XXXIX. törvény 25. §.

sült. Ha a megbízatása lemondás miatt szűnt meg, akkor ez a juttatás három hónapon keresztül járt.

Amennyiben két évnél hamarabb szűnt meg a megbízatás, de egy évet meghaladott, akkor a fenti juttatások fele illette meg a volt elnököt.

A pénzbeli juttatáson túl a megbízatás megszűnését követően két évig személyes gépkocsihasználati jog, valamint két fős titkárság alkalmazása illette meg.

A juttatások nem jártak, amennyiben összeférhetetlenséggel, vagy kizárás miatt szűnt meg az elnöki megbízatás.

Az Abtv. már nem utaló szabállyal, hanem saját garanciális szabályai között szerepelteti a volt elnöknek járó jogosítványokat, juttatásokat. Az Abtv. 20. §-a a korábbi külön törvényben lefektetett rendelkezések szabályozási logikáját veszi át, azonban a pénzbeli és dologi juttatásokon túl jogosultságként nevesíti még az elnöki elnevezés használatának jogosítványát.

2. A volt elnök jogosítványai

2.1. Elnevezés használat

Az Alkotmánybíróság elnökének az elnöki megbízatás megszűnését követően is fennmaradnak egyes korábbi – személyes és pénzbeli juttatási – jogosítványai az Abtv. alapján. Egyes jogosítványok időbeli korlát nélkül, más jogosítványok főszabályként a megbízatás megszűnését követő két évig, vagy hat hónapig járnak.

Az elnök megbízatása megszűnését követően jogosult az e megbízatására utaló **elnevezést** használni. Ez a jogosítvány – a többi jogosítvánnyal szemben – független attól, hogy mely okból szűnt meg az elnök megbízatása.

2.2. Pénzbeli juttatás

Attól függően, hogy az elnök a tisztségét mennyi ideig töltötte be, és attól függően, hogy a megbízatása mely okból szűnt meg, meghatározott összegű pénzbeli juttatásra jogosult.

Amennyiben az Alkotmánybíróság volt elnöke e tisztségét legalább két évig betöltötte, és megbízatása a megbízatási időtartam letelte vagy felmentése miatt szűnt meg, további hat hónapon keresztül a **havi díjazásának** megfelelő összegű juttatásra jogosult. Amennyiben a megbízatása lemondása miatt szűnt meg, a hat hónapos időszak helyett három hónapon keresztül jogosult e juttatásra.

Ha az elnök megbízatása a megbízatási időtartam letelte vagy felmentése miatt két évnél hamarabb szűnt meg, de legalább egy évig a tisztségét betöltötte, a főszabályban megjelölt juttatás felére jogosult.

A havi díjazásának megfelelő összegű juttatás nem önálló tevékenységből származó jövedelemnek minősül.⁴²

⁴² Nem önálló tevékenységből származó bevétel minden olyan bevétel, amelyet a magánszemély e tevékenységével összefüggésben, vagy egyébként az e tevékenysége alapjául szolgáló jogviszonyára tekintettel megszerez. Ilyennek minősül különösen a munkabér, tiszteletdíj, jutalom. A rendelkezés jelentő-

2.3. Gépkocsihasználat

Az Alkotmánybíróság volt elnökét – ha egyúttal az Alkotmánybíróságban betöltött tagsága is megszűnt – a megbízatása megszűnését követően további két évig személyes **gépkocsihasználat** illeti meg évi harmincezer km keretig. Erre a juttatásra való jogosultság akkor kezdődik, amikor az elnök Alkotmánybíróságban betöltött tagsága is megszűnt. A korábbi Abtv. hatálya alatt az elnököt három évre választották, így gyakrabban előfordult, hogy az elnöki megbízatás vége nem esett egybe az alkotmánybírói megbízatás végével. Az új Abtv. és az Alaptörvény azonban úgy rendelkezik, hogy az elnök tisztsége főszabályként az alkotmánybírói megbízatás végéig szól. Így a két éves személyes gépkocsihasználat a mandátum megszűnésétől veszi kezdetét. Amennyiben azonban e két megbízatási időtartam vége eltér (pl. lemondás okán), akkor a gépkocsihasználat az alkotmánybírói megbízatás végeztével veszi kezdetét.

2.4. Titkárság

Az Alkotmánybíróság volt elnökét – ha egyúttal az Alkotmánybíróságban betöltött tagsága is megszűnt – a megbízatása megszűnését követően munkaszervezetként további két évig **kétfős titkárság** alkalmazása illeti meg. A rendelkezés biztosítja, hogy az elnöki mandátum megszűnését követően is legyen a volt elnök számára segítség az elnöki posztból következő nagyobb adminisztratív teendők ellátására.

Az SZMSZ szerint a volt elnök titkársága segíti az Alkotmánybíróság volt elnökének az e tisztségével összefüggő tevékenységét.⁴³ A volt elnök titkárságát a volt elnök vezeti. A volt elnök titkárságának főbb feladatai: kapcsolattartás más állami szervekkel, intézményekkel, a volt elnök belföldi vonatkozású hivatalos találkozóiinak előkészítése és szervezése; a volt elnök nyilvános szerepléseinek, nemzetközi és hazai vonatkozású megbeszéléseinek szervezése, a felkészüléshez szükséges anyagok előkészítése; a volt elnököt érintő események, szakmai vélemények, sajtómegjelenések figyelemmel kísérése; közreműködés a volt elnök nemzetközi találkozóiinak a szervezésében.

2.5. A juttatás feltételei illetve a juttatásra való érdemtelenység okai

Ahhoz, hogy az Alkotmánybíróság volt elnöke a juttatásokhoz jogosulttá váljék, a megbízatásának megszűnését követően **vagyonnyilatkozatot** kell tennie. Amíg e kötelezettségének nem tesz eleget, nem jogosult e juttatásokra.

Amennyiben az elnök megbízatása nem önhibán kívül, hanem összeférhetlenség, vagy kizárás miatt szűnik meg, az Abtv. által biztosított jogosultságok egyike sem illeti meg a volt elnököt.

sége, hogy az alkotmánybírói díjazáshoz hasonlóan járulékalapot képező jövedelemnek minősül [vö. Abtv. 13. § (2) bekezdés].

⁴³ Új SZMSZ 9. pont.

21. § [Elnökhelyettes]

- (1) Az elnök munkáját az elnökhelyettes segíti.
- (2) Az elnökhelyettest az Alkotmánybíróság tagjai sorából az elnök javaslatára az Alkotmánybíróság teljes ülése választja meg.
- (3) Az elnökhelyettes megbízatása megszűnik.
 - a) az új elnök hivatalba lépésével,
 - b) az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésével vagy
 - c) lemondással.
- (4) Az elnökhelyettes az elnökhelyettesi megbízatásról való lemondást az elnökkel írásban közli. A lemondás érvényességéhez elfogadó nyilatkozat nem szükséges. A lemondást nem kell indokolni, a megbízatás a lemondás benyújtásának a napjával szűnik meg. Az elnökhelyettesi megbízatásról való lemondás az elnökhelyettes Alkotmánybíróságban betöltött tagságát nem érinti.
- (5) Az elnökhelyettes az elnök akadályoztatása esetén az elnök jogkörében eljárva helyettesíti az elnököt, valamint ellátja mindazokat a feladatokat, amellyel az elnök megbízta. Ha az elnök megbízatása megszűnt, jogkörét az elnökhelyettes, az elnök és az elnökhelyettes együttes akadályoztatása esetén a 17. § (1) bekezdés b)–f) pontjában foglalt hatásköröket az Alkotmánybíróság életkorban legidősebb tagja gyakorolja.

Ügyrend

17. § (1) Az elnökhelyettest – az elnök javaslatára – a teljes ülés titkos szavazással választja meg.
 - (2) Ha a szavazás eredménytelen, az elnök újabb javaslata alapján újabb választási fordulókat kell tartani.
51. § (1) Amennyiben az Alkotmánybíróság az Alaptörvény vagy törvény alapján az indítványról harminc napon belül határoz, az indítványt a beérkezését követően a főtitkár azonnal megvizsgálja és előkészíti, az elnök az előadó alkotmánybíró két munkanapon belül kijelöli. Az elnök akadályoztatása esetén az elnökhelyettes jár el.
 - (3) Az Alaptörvény 6. cikk (8) bekezdése szerinti ismételt indítvány esetén az Alkotmánybíróság tíz napon belül határoz. Az indítványt a főtitkár a beérkezését követően azonnal megvizsgálja és előkészíti. Az elnök a beérkezést követő munkanapon kijelöli az előadó alkotmánybírókat. Az elnök akadályoztatása esetén az elnökhelyettes jár el. Az előadó alkotmánybíró három munkanapon belül határozattervezetet készít.
60. § (2) A döntéshozatalban részt vett, de a határozatot akadályoztatása miatt aláírni nem tudó alkotmánybíró helyett a határozatot a testület elnöke (akadályoztatása esetén az elnökhelyettes) írja alá.

- (3) A határozatot az alkotmánybírók betűrendben írják alá; „előadó alkotmánybíró”-ként kell megjelölni a határozat tervezetét előkészítő alkotmánybíró. Teljes ülésen hozott határozat esetén meg kell jelölni az elnök, illetőleg az elnökhelyettes személyét, a tanácsülésen meghozott határozat esetén a tanácsvezető alkotmánybíró személyét. A döntés tartalmát nem érintő szövegellenőrzést követő helyesírási, illetve elírási hiba javítására a határozat közzététele előtt az aláírást követően sor kerülhet.

Tartalom

1. Szövegtörténet	199
2. Az elnökhelyettes megválasztása	199
3. Az elnökhelyettes megbízásának megszűnése	200
4. Az elnökhelyettes jogállása és feladatai	200

1. Szövegtörténet

A korábbi szabályozás szerint a régi Abtv. 17. § (2) bekezdése szólt az elnök helyettesítéséről. A régi Abtv. szerint az elnök **akadályoztatása** esetén az Alkotmánybíróság elnökét a helyettes elnök helyettesíti, akit ugyanúgy a teljes ülés választ az alkotmánybírák közül, három évre, titkos szavazással. A szakirodalom szerint e tisztség nem állandó feladatkört és funkciót jelentett, hanem csak „lappangó tisztség”⁴⁴ volt, mivel a helyettes elnök csak az elnök akadályoztatása esetén tevékenykedett, azaz, amikor az elnök tisztsége ellátásában korlátozva volt. Ezen időszakra azonban a helyettes elnök **teljes jogkörrel** látta el az Alkotmánybíróság elnökének feladatait. A helyettes elnök a miniszterekkel azonos illetményben részesült.

Míg a régi Abtv. szerint a helyettes elnök az Alkotmánybíróság elnökét akadályoztatása esetén helyettesíti, az Abtv. egyrészt **elnökhelyettes** elnevezést használ, másrészt nem helyettesítést ír elő akadályoztatás esetére, hanem általános jelleggel úgy fogalmaz, hogy az elnökhelyettes „**az elnök munkáját segíti**”.

2. Az elnökhelyettes megválasztása

Az elnökhelyettes megbízását a **teljes üléstől** nyeri, a teljes ülés választja meg, az alkotmánybírók közül, az **elnök javaslatára** [Ügyrend 17. § (1) bekezdés]. Amennyiben a szavazás eredménytelen, az elnök újabb javaslatot tesz, és ezután újabb választási fordulót tart a teljes ülés [Ügyrend 17. § (2) bekezdés].

⁴⁴ TILK (2008) i. m. 47.

3. Az elnökhelyettes megbízatásának megszűnése

Az elnökhelyettes megbízatásának megszűnésének taxatív okai hasonlóak az elnöki megbízatás megszűnésével, egy okkal kiegészülve. A tisztség megszűnik az Alkotmánybíróságban betöltött tagság megszűnésével [vö. Abtv. 15. §] illetve a lemondással, valamint akkor is, ha új elnök lép hivatalba. Ennek a további megszűnési oknak az az indoka, hogy mivel megbízatását a korábbi elnöktől nyeri, az új elnököt is megilleti az a jog, hogy javaslatot tegyen helyettese személyére.

Amennyiben az elnökhelyettes e megbízatásáról lemond, a lemondást az elnökkel írásban közli. Mivel a lemondás egyoldalú jognyilatkozat, annak érvényességéhez az elnök elfogadó nyilatkozata nem szükséges. A lemondást nem kell indokolni, a megbízatás a lemondás benyújtásának a napjával, azonnali hatállyal szűnik meg. Az elnökhelyettesi megbízatásról való lemondás azonban – hasonlóan az elnöki lemondáshoz – az elnökhelyettes Alkotmánybíróságban betöltött tagságát nem érinti, alkotmánybírói tisztségét továbbra is gyakorolhatja.

4. Az elnökhelyettes jogállása és feladatai

Az elnökhelyettes – nevéből is adódóan – az elnök helyettesítésére rendelkezik hatáskörrel. Az Abtv. indokolása szerint önálló „portfólióval”, tehát konkrét hatáskörökkel törvényi szinten nem volt indokolt felruházni, az esetleges belső feladat-megosztási részletkérdések szabályozását az Abtv. az Ügyrend, illetve az SZMSZ szintjére telepítette.

Az elnökhelyettes az új elnök hivatalba lépéséig gyakorolja hatáskörét, e szabály célja az, hogy biztosítani tudja az Alkotmánybíróság folyamatos működését és joggyakorlatot. A gyakorlatban előfordult, hogy az Országgyűlés a korábbi elnök mandátumának lejártát követően nem választott új elnököt. A következő elnök megválasztásáig tartó *ad interim* időszakban az elnökhelyettes gyakorolta az elnöki jogkört⁴⁵. Az Abtv. 21. § (5) bekezdés alapján ha az elnök megbízatása megszűnt, jogkörét az elnökhelyettes, az elnök és az elnökhelyettes együttes akadályoztatása esetén a 17. § (1) bekezdés b)–f) pontjában foglalt hatásköröket az Alkotmánybíróság életkorban legidősebb tagja gyakorolja.

Az Abtv. szövege alapján az elnökhelyettes az Alkotmánybíróság elnök munkáját segíti. Ám az Abtv. tehát a régi Abtv.-hez képest bővebb szerepkört biztosít az elnökhelyettesnek, nem pusztán távollétében történő helyettesítéssel, hanem általános, segítő jelleggel határozza meg feladatkörét. Egyrészt ugyanis előírja, hogy „az elnök akadályoztatása esetén az elnökhelyettes jár el”, de azt is, hogy „[a]z elnök munkáját az elnökhelyettes segíti” [Abtv. 21. § (1) bekezdés], valamint azt is, hogy az elnökhelyettes „ellátja mindazokat a feladatokat, amellyel az elnök megbízta” [Abtv. 21. § (5) bekezdés].

⁴⁵ Az Alkotmánybíróság működésének kezdetén Sólyom Lászlót helyettes elnöknek választották, és e tisztségében vezette az Alkotmánybíróságot és látta el az elnöki feladatokat. Lenkovics Barnabás mandátumának lejártát követően Sulyok Tamás elnökké választásáig [30/2016. (XI. 23.) OGY határozattal, 2016. november 22-én] szintén elnökhelyettesként látta el az elnöki teendőket.